

A P O L L I N I S
FRANCISCI ALEXANDRI
VERCELLENSIS
MEDICI,

Radius Tertius Trochiscos disponit.

TROCHISCI, vel pastilli, siue placentule Latinis, vt etiam *κυκλῶν*, siue *απτιζῶν* Grecis: medicamentum planum, in rota, aut orbiculi, seminisue lupini formam coactum, & si quadrati hodie pluribus fiant, simplicibus ad compositionem aptis, in farinam tritis, conuenienti humore subiguntur, & in pastillos contemperate digeruntur: qui quum postulat vsus, triti ex aqua, aut vino, aut alio quouis competenti liquore, praeantur ebibendi, eos itaque precipue describemus, qui tum a maioribus nostris, tum a nobis sunt inuenti, quosque experti sumus: longiore enim temporis curriculo, vt etiam pilula seruari possunt: eius vero generis sunt hypoglotides multa, & quae magnis compositionibus miscentur, vel per se vsurpantur, sumuntur, illinuntur, iniiciuntur, de his diffusius ex Aegineta, lib. 7. cap. 12. sigillandi modum docet Albucasis, initio validae sunt facultatis, ad sex vsq; menses debilis, ex Scrapione Tract. 7. cap. 54. at quotannis saltem redintegrandi sunt.

Gallie moschatae.

REcipe ligni aloes, partes v. ambari, partes iii. moschi, partem i. glutinis tragacanthi in aqua ros. soluti q. s. ad eam comprehendenda. fiant trochisci figura folii myrtei, sigillentur, uase uitreo reponantur. alii ambarum uase uitreo dissolunt, oleo balanino pauco, ac eo caetera comprehendunt.

Cerebrū, corq; roborant, oris, atq; adeo corporis totius odorem cōmendant, compositionibus aliis miscētur.

Monacho
rū lapsus.

Quidam ambracini legentes, vulgarem dicendi modum secuti, ambrae, caphuram addidere, absurdissime inquam, Monachorum commentus prosequentes nā sic non moschata, sed verius caphurata appellanda esset, quum eius tanta sit vis, vt omni ex parte compositionem immutet. Sylius ambari partes duas duntaxat legit.

Gallie moschatae Nicolai.

REcipe mastiches, vnc. ii. gummi arabici, vnc. i. caphuræ, scrup. i. trita, & cribrata, in aqua ros. sufficienti, in qua moschi, scrup. med. dissolutum fuerit: para trochiscos, in umbra sicca, post exquisitissime tere, & cum vnc. iiii. olei iasmini, in quo efferbuerit cinnamomi, caryophyll. nucis moschatae, añ. vnc. med. omnibus diligenter permixtis, trochiscos para, sesquidrachmæ, sigillo imprime, postea aqua ros. praedicta unge, & serua. Praepositus moschi pondus non addidit, ideo indistinctam reddidit compositionem: alij ita parant, mastichem ex olei iasmini quantum sufficit dissolunt, gummi, & caphuram, puluerata addunt, trochiscos fingunt, pauca ros. aqua affusa, ficcant in umbra, rursus terunt, addunt reliqua, olei iasmini q. s. excipiunt, illinunt moscho aqua ros. soluto.

Tam longe, lateque serpit omnium scelerum collusio, tam immensa est pecuniarum cupiditas, vt voluptatibus ducta pharmacopolarum turba, vitiorum illecebris, & lenocinijs dedita, Nicolai Galliam, vt alia minoris sumptus, in pretiosa quaeque medicamenta iniicere consueuerit, quanquam signis omni luce clarioribus,

Mes.

Mes. gallia longè magis istam excellat, ut etiam in ipsius Nicolai antidotis inferi non iniuria possit, & sanè eo iustius, quo ineptissime illi conflata videtur, seplasiarijs etiam à me sciscitantibus, quoniam pacto aromatum prædictorum, vnc. i. & med. in olei vnc. quatuor excoquatur, & reliqua vna coalescant, quum alij legant olei iasmini, feruefacti, ac colati, ad dimidias vnc. quatuor. quod si in proprijs medicaminibus sua saltem permitteretur, id quidè in eius nominis studioforum gratiam concedi posset: at quum Diarhodon abbatis ex Mes. excerptum sit, illhic quoque Mes. galliam imponendam tribuimus. verum Dii boni, ne tantum scelus dissimuletur, aut lateat, rarissima est sincera, vixque inuenitur tanta virtute vir, qui optimon aloes lignum, moschum, atque ambarum, meliora saltem amplectatur ad huiusmodi compositionem. Quare qui solidam laudem, veramque, insigni animi firmitate requirunt Medici, hoc vnum ad bonam hominum frugem recipere tenentur, ut præsentès intersint pretiosarum, aliarumque medicinarum commixtioni, cœu ex præclara nostræ urbis consuetudine, tale mihi negocium iam quinquennio demandatum est, idque præcipue Senatus consulto, interueniente Fiscali generali, Iacobi Curbio, nunc Senatore dignissimo, incorruptæ æquitatis, rerum, & iuris scientiæ, Iacobi Curbii la² vsus penè incomparabilis, cuius humanitatis, & erga me beneuolentiæ significationem non obliuam, apud viros summa autoritate, & dignitate præditos exhibuit, inueterata, exoleta, suppositicia, situ corrupta, male commixta reijciuntur, verum quoque & circumforanei, diuinatores, præcantatores, mulierculæ, lignarij fabri, tonsores, hebræi, qui nulla prorsus scientia instructi, diuinam hanc artem sola audacia fræti, profiteri audent, ad scalas gemonias quàm primum eriguntur, quàm primum eius notæ parabolani, ad triremes religabuntur, nisi alio vitæ instituto mox se dedant, aut vitæ languentium magis satagent, quàm criminis intendant, atque inhiant.

Galliæ Sebellinæ.

R Ecipe foliorum ros. recentium humidarum, se se aperire incipientium, vnc. i. & med. tere curiosissime in mortario lapideo, tunc ipsis ligni aloes, caryophyll. gummi, spicæ indæ, ann. drach. i. & med. santalorum citrearum, drach. ii. trochif. ramich, drach. iii. omnia minutissime trita cômisce, affunde aquæ ros. infusionis gummi arabici, rursus contere, hocq; per diem vnũ, postremo aromatiza moschi scrup. ii. ambari, & caphuræ an. drach. i. & med. forma trochiscos, & figilla.

Ventriculum, cor, hepar, imbecilla roborant, in alias compositiones magnas immittuntur, atque in aromaticum nardinum, eius vero loco trochiscos galliæ moschatæ admiscunt. Syluius pro ligno aloes, falsò aloes bonæ interpretatur.

Galliæ aromatica, aliàs alephangina.

R Ecipe empellicarum exossatarum, vnc. iiii. parum trita, triduo in uase uitreo probè operculato macerentur, lib. med. aquæ ros. cui prius rosæ sicca, & cortices citrij sint immersi, infusi que, deinde aquæ ros. prædictæ infusionis vnc. quatuor, præterea immitte, & postridie tantundem, donec empellicarum virtus aquis sit impressa: tunc accipe ligni aloes, vnc. i. ramich, vnc. i. & med. ros. caryophyll. an. drach. x. spicæ indæ, drach. iij. santalorum citrearum, vnc. med. gummi arabici, drach. vi. tere tenuissime, & cum prædicta infusione empellicarum paulatim adiecta, misce, finge trochiscos, figilla, aromatiza caphuræ, & moschi, an. drach. i. ambaris drach. ii. serua vitreo vase.

Veteribus celebratissimi, ad cerebrum, cor, ventriculum, cæterasq; partes nutritorias firmandas, nervosque imbecillos illitu roborant, celebribus denique compositionibus miscuntur.

Galliæ magnæ, siue regalis.

R Ecipe succi dactylorum immaturorum, libr. i. semel feruefac, cola, coque ad mellis crassitiem, gallarum recentium curiose tritarum, vnc. iij. deinde ros. vnc. i. cardamomi, seminis fraxini. caryophyll. nucis moschatæ, mastiches, ligni aloes, an. drach. vij. & med. cinnamomi, drach. iij. santalorum citrearum, drach. v. croci drach. med. gummi arabici, vnc. i. tere cribra, misce prædictis, extende super marmor oleo amygdalarum vinctum, donec siccantur, terantur tunc tenuissime, moschi sesquidrachma aromatizentur, cum aqua ros. fiant trochisci parui, siccantur in vmbra.

Ventriculum

Radius Tertius

Ventriculum, cor, hepar, ceterasque partes nutritorias roborant, appetentiam excitant, coctionem iuvant. Sunt qui legant gummi, drach. i. Præpositus autem croci drach. med.

Cornarii
lapius.
Cupula.

Galla, ex Dioscoride, lib. i. cap. 123. fructus est glandiferarum arborum, rustica, & urbana plebi notissimus, ad coriarios usus. gallas enim ferunt singula roboris genera, sed Quercus tantum ad coria utilem, Cerri latifolia visu quidem haud absimilis Quernæ, nisi quod leuior, sed nullius usus: eius duo genera parit Quercus, aliqua omphacitis appellatur, parua quidem, sed tuberosa, solida, nullo foramine peruia. Altera plana, leuis, perforata, fungosa, flaua, minus efficax. Eligi debet omphacitis efficacissima in astringendo, nec Cornario accedendum, qui omphacitidē gallam, suis in Galenū commentarijs, calyculum illud concavum, unde quernæ glans prodit, cupula Neoterici nuncupatum, pluribus viriliter astruit ex Aegineta, quod 3. lib. cap. 41. omphacida legat, &c. quæ ex Græco inserere nolimus, ut alibi pluries, idiomaticis varietatem, atque prolixitatem euitantes, siquidem præter id quod eo in enemate sibi admodum experto, se cauum id quo glandes inferuntur, intellexisse liquido indicat, vel omphacitos legatur, à Ioanne Auderna-co intactum, suis in Aeginetam scholijs, id saltem quo in errore versetur didicisse potuerat, ex eodem Paulo, lib. 7. quum gallam omphacitim, alteramque flauo colore inanem, magnamque; deducit, Dioscoridis, Galeni; more, nullo pacto cauum illud intelligens, ex quo glans enascitur.

Diarhodon.

Recipe foliorum ros. rubrarum, drach. viiij. spicæ nardi, ligni aloes, an. drach. iij. glycyrrhizæ drach. quatuor & med. antispodij drach. i. & med. croci, scrup. ii. gr. vi. mastiches drach. ii. cum vino albo fac trochiscos drachmæ vnus pōdere.

Hi in Mes. medicamenta iniiciantur, & si alij de rosis secundos accipere consueverint.

Efficacissimi ad febres pituitosas, antiquatas, alijs implexas, formam corrumpentes, ventriculi dolorem leniendum, & humores ipsi adhærentes detergendos.

Diarhodon Aëtuarij.

Recipe ros. trium fantalorum, antispodii, feminis portulacæ, intybi, violarum an. scrup. quatuor, contusa, cribrataque; ex stillaticio rosarū latice fermentescant.

Cor, & iecur roborant, dolorem capitis abigunt, à sanguine, vel flaua bile concitatum. modus eius est scrup. quatuor, cum ros. vel nymphæa: zula pio.

Diarhodon Nicolai.

Recipe ros. recentium vnc. med. tere exquisite in vase marmoreo, adde antispodii drach. ii. fantalorum rubr. drach. i. & med. gr. vii. fantalorū alb. drach. i. gr. xii. croci scrup. ii. gr. vii. cum aqua ros. sufficienti misceantur, postremo adde caphuræ gr. xii. fac trochiscos, in umbra sicca.

Administrari possunt in confectiōibus ipsius Nicolai. Fuchsius tamen legit ros. drach. iij. croci scrup. ij. gr. xx. alios etiam diarhodon ad dysenteriam describit, cum his nihil commune habentes.

De rosis primi, etiam cum scammonio:

Recipe foliorum ros. drach. x. glycyrrhizæ, drach. v. spicæ nardi, drach. ii. & med. vino albo excipe. si purgatorios vis, adde scammonii drach. iij. ut etiam ex Auic. 5. can. tract. 8. at accipit spicæ drach. iij. & ex sapa effingit, vocatque; trochiscos de rosis vniuersales, ut alios Asclepiadis, & tertios de rosis cum scammonio, iterum alios non dissimiles, de rosis lenitiuos appellans.

Ventriculum, & hepar firmant, humores ab illo detergent, ob id phlegmaticæ febri conducunt.

Quamuis diarhodon significet de rosis, ob differentiam nomina immutare primis scriptoribus placuit: hinc Auic. trochiscos de rosis nominatos diarhodon appellat, horum etiam initium accipit Dyrepsus, postea discedit.

De rosis secundi.

Recipe ros. vnc. med. ligni aloes drach. ii. mastiches drach. i. & med. absinthii, cinnamomi

cinnamomi, spicæ nardi, cas. aromaticæ, schoenanthi, an. drach. i. cum vino antiquo, & aqua decoct. radicum, fac trochiscos drach. ii.

Multorum scriptis celebrati, efficaces ad multos affectus, præsertim ventriculi dolorem, malam coctionem, febres antiquas, hydropem incipientem, & illos maxime quibus forma corrumpitur.

Quinq; radices prouocantes alias calide, alijs vretice, sunt hæ. rusci, asparagi, apij, fœniculi, petroselini, quarum cortex, non medullium simul accipiendum, nisi tenues admodum sint, id verò in cichorijs, & buglosi radicibus seruatur nequaquam, vt quibusdam in frigidiusculis neruea matrix admittenda videatur: in aperiensibus non, hæc periti artificis iudicio expendantur.

De rosis ex Galeno 2. de antidot. cap. 5.

R Ecipe rosarum recentium, biduo, vel ad summum triduo, in vmbra ficcatarum, libr. iii. contunde in pila quantum sufficit, his asperge schoenanti exactissime puluerati vnc. quatuor, myrrhæ, vnc. i. & med. croci, vnc. i. omnibus simul bene commixtis, rotulas magnas effinge, diligenter exsicca.

Ex rosis, & eupatorio.

R Ecipe foliorum ros. vnc. i. spicæ drach. iii. rhabarbari, vnc. med. glycyrrhizæ, drach. iii. & med. antispodii, drach. i. & med. succi eupatorii, drach. x. cum manna fac trochiscos.

Obstructionem hepatis probè leuant, & inde nascentes icterum, febres antiquas, & alijs complexas.

Ingens est pastillorum de rosis sylua, tam Græcæ, quàm Mauritanæ familiæ authoribus varia, sint quæ & diarhodon, idest è rosis significatu, prolatione verò diuersi, hi verò rhabarbaro, ac glycyrrhizæ exceptis, mutatisque ponderibus, vocantur trochisci de rosis cum spodio ex Auicenna 5. can. Tract. 8. & si alios habeat de rosis, & eupatorio, ab his non multum dissimiles.

Eupatorijs.

R Ecipe mannæ, succi eupatorii, an. vnc. i. ros. vnc. med. spicæ, drach. iii. rhabarbari, asari, anisi, an. drach. ii. antispodii drach. iii. & med. cum succo eupatorii recenti fac trochiscos, vt ere.

Obstructionem, & tumorem præter naturam hepatis, & lienis sanant, ac inde natas febres, & harum rigorem, icterum incipientem, hydropem.

Præpositus, ac Cordus, legunt anisi, an. drach. ij. & med. Brasauolus diminute mannæ, succi eupatorii sing. drach. med. Præpositus drach. i. & ros. drach. med. Auicenna paucioribus complectitur, Myrepsus diuertit. Fuch. cum stillaticio cassiæ liquore fingit, tametsi primū ex succo addensato, deniq; ex recenti parabiles sint.

Eupatorijs Actuarijs.

R Ecipe absintii, schoenanti, succi eupatorii, ros. fœniculi, mastiches an. unc. med. anisi, tragacanthæ albæ, an. drach. ii. santal. citrearum, antispodii, an. scrup. quatuor, tusa, & incerniculo creta, ex intuborum succo subigito, & in pastillos ex aqua, in qua lacca maduerit, ex oxymell. cogito.

Iecur, & stomachum adiuvant, inflationes discutiunt, & horrores febrium, quas pituita creauit.

Ramich, alijs rumicis.

R Ecipe succi rumicis, unc. xvi. semel feruefac, cum ros. unc. i. baccarum myrti, unc. ii. cola, his immisce gallarum recentium, curiosissime tritarum, unc. iii. coque iterum, deinde pulueriza super ipsa, foliorum ros. carniū rhois, antispodii, an. unc. i. santalorum citrearum, unc. i. drach. ii. gummi arabici assi, unc. i. & med. omphacii, unc. vii. succi baccarum myrti multum tritarum, unc. quatuor, ligni aloes, caryophyll. macis, nucis moschata, an. unc. med. misce omnia simul, & extend

extende in scutella lapidea, usque dum siccantur, post tere minutim, & cum caphura, drach. i. & med. & aqua ros. fac trochiscos paruos, sicca in umbra. Sunt qui loco succi rumicis, sumunt succum cydoniorum immaturorum, vel oxalidis, quarum rumicis genus, idque ut cydoniorum, potius approbandum est. quidam quoque aromatizant, mosehi drachmæ unius quarta parte.

Ventriculum, cor, hepar, imbecilla firmat, ac lubrica viscera, & intestina, choleram morbum sistit, acrimoniã obtrundit, animum reddit tranquillum, omnem hæmorrhagiam cohibet, ob quam naribus sanguine fluentibus impellitur suffuso, aliis medicamentis miscetur.

Et si omphacij drach. vii. legerint Syluius, ac Fuchsius, atque alia Mes. exemplaria nobis tamen non displicent vnc. vii. cum Præposito. Cordus in initio prætermittit baccarum myrti, vnc. ij. & post omphacij, gr. myrti, vnc. quatuor, succi loco supponit. Brasauolus in examine trochiscorum, peruersè legit gummi arabici asi, vnc. med. carnis sumachiorum, antispodij, an. drach. v. addit succum punicorum, succique myrtillorum vice, post granorum myrti, vnc. med. absurdissime exponit, & Mes. ramich esse contendit, at in emplastrorum examine, nostram omnino seßatur descriptionem, verum ubi castigatiores codices gallarum, vnc. iij. habent, ipse drachmas legit.

Multæ sunt ab alijs ramich descriptiones, quibus omnibus hæc præualet, alij rumicis appellant, quamuis Serapioni, ramich sit gallia, aut galliæ materies, vel forte à gallis quas recipit, ramich appellatione: quæque sit vox, compositionem non immutabit.

Ex caphura.

R Ecipe foliorum ros. vnc. med. antispodij, glycyrrhizæ, an. drach. ii. santalorum n citrearum drach. ii. & med. croci, seminum melonis, cucumēis, cucurbitæ, anguriæ, tragacanthæ, gummi, spicæ, an. drach. i. cardamomi, ligni aloes, amyli, caphuræ, an. scrup. ii. sacchari albi, & mannæ, an. drach. iij. Brasauolo iij. comprehende mucagine seminis psyllij, extractæ cum aqua ros.

Ad febres ardentes, bilis, & sanguinis feruorem, ventriculi, & hepatis intemperiem calidam, & ab his frim inexpleram, ictero quoque, & phrifi & hecticæ conferre dicuntur, nobis suspecti sunt, nisi cardamomum, spica, lignum aloes ne dicam caphura, auferatur: id verò expendant eruditi.

Plures sunt ex Auicenna 5. can. atq; alijs, trochiscorum de caphura compositiones; Myrepsus etiã euariat.

Rhabbarbari.

R Ecipe rhabbarbari drach. x. succi eupatorij addensati, amygdal. amararum, an. vnc. med. ros. drach. iij. spicæ, anisi, rubi, ab sinthij, afari, seminis apii, an. drach. i. cum succo ab sinthij, vel fœniculi, fac trochiscos drach. i. & med.

Valent ad hepatis obstructionem, dolorem, tumores præter naturam, affectus inueteratos eiusdem, & icterum, & hydropem, & formæ corruptionem.

Brasauolus succum eupatorij prætermisit. Cordus legit ros. drach. i.

Ex rhabbarbaro Actuarij.

R Ecipe ros. siccarum, ab sinthij, rhabbarbari, an. drach. ii. scrup. ii. antispodij, spicæ indicæ, iunci odorati, laccæ purgatæ, succi eupatorij, sing. drach. i. santal. citrearum, croci, cal. aromaticæ, tragacanthæ, mastiches, an. drach. ii. contusa, & cribrata cū succo fœniculi digerito, & subigito in pastillos, qui dentur ebibendi, cum aqua in qua maduerit lacca, vel oxy sacchare.

Prodest aduersus iecinoris, & lienis obturantes infarctus.

Eosdem tradit Myrepsus, at pondere variat aliquantillum, alij sunt ex Rasi 9. ad Almanf. cap. 68. alij ex Auicenna 5. can. his non multum dissimiles.

Ex antispodio, aliàs de spodio.

R Ecipe antispodij, vnc. med. ros. rubrarum, drach. vii. seminis portulacæ, succi glycyrrhizæ, an. drach. ii. cum mucagine seminis psyllij fac trochiscos drach. i. porio

potio ex malorum puniceorum latice non distat Myrepfus, at ex succo seminis lini effingit, postea ante trochiscorum è caphura traditionem sectari videtur, mutatis ponderibus, vt addita manna. Auice. 5. can. tract. 8. his addit. Actuarius tragacanthæ candidæ, & amyli, sing. sesquidrachmam, sacchari, scrup. 8. sunt qui adiungant quatuor seminum, gummi, croci, an. drach. ii.

Efficacissimi in febres acutas, ventriculi, & hepatis inflammationem, & sitim vehementem: hos in electarium è psyllio, potius quàm secundos iniiciunt aliqui.

Antispodij cum semine oxalidis, aliàs acetosæ.

R Ecipe ros. rubrarum, vnc. i. & med. antispodii, drach. x. seminis oxalidis, drach. vi. seminis portulacæ. seminum coriandri aceto maceratorum, & torrefactorum, pulpæ rhois, añ. drach. ii. & med. amyli assi, balaustiorum, baccarum oxyacanthæ, añ. drach. ii. gummi arabici assi, drach. i. & med. comprehende omphacio, vt ere cum aliquo succo astringente. variat aliquantulum Auicenna.

Ad febres biliosas cum alui fluore valent, inflammationem ventriculi, & hepatis, & sitim continuam sedant.

Oxyacanthæ primi, off. de berberis.

R Ecipe baccarum oxyacanthæ, aut succi earum, succi glycyrrhizæ, seminis portulacæ, antispodii, an. drach. iij. ros. drach. vi. spicæ, croci, amyli, tragacanthæ, añ. drach. i. seminis anguriæ, drach. iii. & med. caphuræ, drach. med. cum manna fac trochiscos.

Febres ardentes extinguunt, ac sitim vehementem.

Hi in electarium de psyllio induntur, Brasauolus tamen in electariorum examine, spicam, crocum, amyli, tragacantham in curia reliquit, Præpositus citrulli, drach. iij. Myrepfus seminis anguriæ, drach. i. & med. croco derelicto.

Oxyacanthæ secundi.

R Ecipe baccarum oxyacanthæ drach. ii. antispodii, mastiches, ligni aloes, galliæ, spicæ, seminis oxalidis, añ. drach. i. ros. drach. v. gummi, drach. iii. cum aqua ros. fac trochiscos.

Ad intemperiem calidam, fluorem alui, hepatis dolorem.

Ex Auicenna 5. can. septem sunt horum trochiscorum descriptiones, ex Rhaze, Serapione, alijsque plures. Præpositus gummi obliuiscitur.

Oxyacanthæ Actuarij.

R Ecipe oxyacanthæ, succi glycyrrhizæ, ros. seminum cucumerum, cuscutæ, seminum intuborum, singul. drach. iij. mastiches, spicæ, eupatorii, singul. drach. ii. rhabbari, croci, singul. drach. i. antispodii, scrup. iiii. mannæ drach. vi. tusa, cribrataque in pastillos redigito.

Obstructo iecinori, lienique auxiliantur, pellunt spiritus, in his qui aqua intercute tentantur, potionis modus sextula, cum oxyfacchara, & aqua.

Absinthij.

R Ecipe rosarum, absinthij, anisi, añ. drach. ii. rhabbari, succi eupatorii,

2 asari,

Radius Tertius

asari, apii, amygdal. a. spicæ, mastiches, folij, an. drach. i. fiant trochisci cum succo intybi. Da cum succo herbarum, scilicet absinthii, eupatorii, apij: aut cum ipsorum stillaticio liquore.

Obstructionem ventriculi, & hepatis, & ab his dolorem, & febres antiquas tollunt, dictas partes, reliquasque nutritorias roborant, appetentiam excitant.

Est etiam ex *Auicenna*, duplex trochif. de absinthio compositio, ut etiam alijs ad hæmicranicos. haud dissimilem recenset *Aëturius*, ut etiam *Myrepsus*, nu. 55. aliquantulum euarians.

Anisi.

R Ecipe anisi, eupatorii, aloes, an. drach. ii. seminis anethi, spicæ, mastiches, folij, absinthij, asari, apii, amygdal. amar. an. drach. i. compone cum succo absinthij, & apii. Da cum syrupo acetato, & succo herbarum.

Obstructiones hepatis, & alios eius morbos, & inde febres antiquas sanat.

Sylvius legit amygdal. amar. an. drach. med. Auicenna 5. can. tract. proprio solis ponderibus variat. Myrepsus longe abest.

Ex decem simplicibus, vel anisi alijs.

R Ecipe anisi, succi eupatorii, an. vnc. med. mastiches, spicæ, apij, absinthij, asari, folij, an. drach. i. amygdal. amar. drach. i. & med. aloes bonæ, drach. ii. confice cum decocto absinthij.

Hepatis vitia, & inde natas febres antiquas, & quartanas, & formæ corrumpentes, sanare sunt à veteribus proditi.

Eosdem ponderibus variis describit Auicenna, ex decem medicinis appellans.

Laccæ.

R Ecipe laccæ mundatæ, succi glycyrrhizæ, absinthij, succi eupatorii, oxyacanthæ, rhabbari, aristolochiæ longæ, costi, asari, amygdal. amar. rubiæ, anisi, apii, schœnanthi, an. drach. i. fac trochiscos ponderis drachmæ vnius, succo absinthij, aut vino, uel decocto aristolochiæ, & schœnanthi.

Hepatis, & lienis obstructions, & inde natas febres antiquas, varias, & ascitem, per vrinas mouent.

Aliquantulum ab his euariat Auicenna, 5. can. tract. 8. alibi etiam solis ponderibus varians, nulla rhabbari mentione. Myrepsus aliter dicit, oxyacantha Fuchsio non placet, quod alijs contrariam facultatem habeat. ac si robur addenda illi non quadrent.

Terra lemmis, off. sigillatæ.

R Ecipe sanguinis draconis, gummi arabici, assi, ramich, foliorum, & seminis rosarum, amyli assi, antispodii, acaciæ, hypocisthidos, lapidis, hæmatitæ, balauitii, boli armenici, sigilli lemmis, fumariæ, quibusdā seminis cannabis, corallii, succini, an. drach. ii. margarit. tragacanthæ, papaueris nigri, an. drach. i. & med. portulacæ assæ, cornu cerui vsti, thuris, croci, gallarum, an. drach. ii. cum aqua plantaginis fac trochiscos.

Da cum aqua infusionis antispodii, gummi, boli armenicæ, spicæ, ad sputum sanguinis ex thorace, aut pulmone reiecti, cum aqua portulacæ sumitur. ad excoriationem, cum succo cotoneorum vel alio astringente: ad hæmorrhagiam partium infernarum, iniicitur cum aqua bursæ pastoris. cogimur interdum his trochiscis addere, opii, drach. ii. aut plures, aut pauciores, in fluore sanguinis narium, ex succo plantaginis, & oui albumine soluti, fronti, & temporibus applicantur: in mensibus immodicis, coxis internis, & lumbis.

Gallas omisit *Sylvius*, legitque croci, an. drach. numero non addito, Cordus, ac *Fuchs.* fumariæ non recordantur. Prepositus autem ad papauer nigrum vsque, legit an. drach. ii. & med. Est pastillus sphragis *Aëturi*, ab hoc diuersus. *Fuchs.* legit nucum cupressi gallarum loco.

Colocynthidos

Colocythidos, aliàs alhandal.

R Ecipe pulpæ colocythidos, albæ, & levis, & seminibus purgatæ, vnc. x. for-
cipibus incidantur, & fricentur, cum vnc. i. olei ros. fac trochiscos cum mu-
cagine ex tragacanthi, gummi, bdellii, an. drach. vi. aqua ros. aliàs vnc. iiii. verius
octo, dies quatuor maceratis, sicca in umbra, tere iterum curiose, & cum eodem
mucagine, forma rursus trochiscos, & utere.

*In hieram hermetis, & compositiones alias iniiciendi colocynthidos loco, nisi hæc mixtis probe castigetur,
tutiores. n. sunt, ubi tamen colocynthidos absolute, authorum mentem insequi possumus. sunt qui hos trochi-
scos Hermetis tempore nodum compositos scribant. Syluius drach. x. colocynthidos duntaxat legit, Cordū pro
pterea taxat Bernardus Dessennius, quod vnc. x. pinxerit: nobis haud corripendus videtur, quod offodecim
mucaginum drachmæ, ad drach. x. colocynthidos, eius vim nimis immutent: quum autem apothecariorum lu-
men cōmaculat, quod gummi sing. drach. med. habet, non animaduertit illum scripsisse colocynthidos, drach. x.
tantummodo, & gummi, an. drach. med. gr. xv. quorum supputatione, omnibus sanè imminutis, ad vnc. x. allu-
dit, vt in omnibus officinis nostris communiter, fieri consuevit. Fuchs. quoque vnc. x. legit.*

Dessennii
error.

Santalorum primi.

R Ecipe trium santalorum, an. vnc. i. antispodii, seminum cucumeris, cucurbi-
tæ, anguriæ, portulacæ, boli armeni, an. vnc. med. ros. drach. vi. fac trochi-
scos cum aqua portulacæ. Da cum lacte acido, aut omphacio, aut succo acido ci-
trij, aut succo ribes. sunt qui addant caphuræ, drach. i. oxyacanthæ, aut eius suc-
ci, drach. vi.

Ad febrem ardentem, ventriculi, & hepatis intemperiem calidam, & sitim,

Paululum, aut ferè nihil euariant, pastilli Diasantaloni Aëtuarij.

Santalorum secundi.

R Ecipe santalorum citrearum, drach. ij. gummi arabici, seminis anguriæ ex-
corticati, an. drach. i. seminum lactucæ, portulacæ, tragacanthi, succi glycyrr-
rhizæ, an. drach. med. fac trochiscos, utere vt prius. Idem promittunt.

Præpositus, gummi vnc. med. scribit, variatque, rem inepte complexus.

Hamec.

R Ecipe foliorum violarum, humidi & sicci mediarum, vnc. ii. drach. ij. turpe-
ti, vnc. i. drach. i. succi glycyrrhizæ, drach. iiii. & med. mannæ, drach. iiii. Bra-
sauolo iiii. Præposito, vi. fac trochiscos. Dantur drach. iiii. cum saccharo, aut
pulpa casia: his interdum coacti, addimus scammonii, drach. ii.

De violis cum scammonio.

R Ecipe violarum, humidi & sicci mediarum, drach. vi. turpeti vnc. med. succi,
glycyrrhizæ, mannæ, scammonii, an. drach. ii. fac trochiscos, utere.

*Ad eadem valent, nec à superioribus distant, dosi excepta. horum vsus præcipuus est in pleuritide, absq;
scammonio, sine quo vt plurimum parantur, quum vero frequentissimi vsus sint, potest omnium pondus pro por-
tione augeri. purgant pituitam crassam, ideo asthmatici, catharro opitulantur. habet etiam trochiscos lenien-
tes Auicenna, ex turpeti, drach. v. violarum siccarum, drach. x. succi glycyrrhizæ, drach. ij. & med.*

Cyper.

R Ecipe zingiberis, cardamomi, nucis moschatae, macis, caryophyll. galliæ, gū-
mi, an. drach. i. & med. cort. citrii, mastiches, schœnanthi, cyperi, spicæ, cin-
namomi,

2 2

namomi,

Radius Tertius

namomi, empellicarum, extremitatum myrti, añ. drach. iii. sunt qui addant moschi, filiquas ij. fac trochiscos cum melle ex passis, vtere cum vino odoro post purgationem, & vomitum.

Corruptionem, malamque coctionem ventriculi, & inde natum oris foetorem, salubriter, & certo emendant, odore aromatico cor, & cerebrum roborat.

Idem propè sunt cum trochiscis ex caryophyllis, & moschatis, pauculis quibusdam immutatis, ideo eorum loco, si contingat, usurpari poterunt, tametsi moschatos non prætermiserimus.

Ligni aloes.

R Ecipe ligni aloes, ros. rubrarum, añ. drach. ii. mastiches, cinnamomi, caryophyll. spicæ, galliæ, nucis moschatæ, cubebæ, cardamomi utriusque, pastinacæ, cort. citrii, añ. drach. i. & med. moschi, ambari, añ. scrup. med. fiant trochisci cum melle ex passis. Da cum vino odoro, & aromatico. ambari non recordatur Præpositus. Quidam relicta pastinacæ, macis sesquidrachmam addunt.

Ventriculū, cor, hepar, imbecilla roborant, ob id valent ad oris fetorē, pulsū cordis, & syncopē, ac hydropē.

Capparum.

R Ecipe cort. rad. capparis, seminum viticis, añ. drach. vi. melanthii, calaminthes acori, amygdal. a. nasturcij, ammoniaci, foliorum rutæ, aristolochiæ rotundæ, succi eupatorii, añ. drach. ii. cyperi, scolopendrij, añ. drach. i. puluis horū omnium, comprehendatur ammoniaco aceto dissoluto.

Ad splenis duritiem, & flatu eius dissipandos. Dantur drach. ii. & med. cum vino cui incocta sit radix capparis, cortex fraxini, & cortex tamarisci, aut extremitatum ramorum eius, & cortex salicū. Iunt qui valentius efficiant, duplicato ammoniaco.

Auicenna paucioribus perstringit, Cordus perperam legit, ammoniaci, drach. iij. acorum & cyperum in parte dereliquit, Præpositus verò acorum duntaxat.

S Alix: ex Diosco. lib. i. cap. i. 17. vt etiam hodie, rubibus cunctis agnita, varias assequitur species, ex Theophr. 3. de hist. plant. cap. i. 3. nigra omnium procerior, candida, vel flauescens, mediæ altitudinis, fluminum ripis familiaris: viminalis in sativam, & erraticam distribuitur; erratica rursus bifariam secatur, in pumilam omnium tenuissimam, & ruberrimam, in Serui nostri sterilibus copiosissimam; & aliam proceriorem, que nigram salicem quodammodo emulatur, ac mentitur, aliter etiam ab alijs diuiduntur, prima ad vitium pedamenta, perticis, ac palis inseruit; alia ligandis cadorum vinariorum circulis, corbisque rusticis, alia texendis canistris, volucrum caueis, vitreis vasis, alijsque aptissimæ, vtra tamen eligatur, non refert.

E capparibus Actuarij.

R Ecipe cort. rad. capparis, costi Indici, laccæ mundæ, spicæ, polij, rhabbari, aristolochiæ rot. casia aromaticæ duplicatæ, iunci odorati, specterum hieræ, drach. ii. scrup. ii. misceto cum apiorum aqua, aut aceto. Aduersus lienis ædemata.

Sunt plures è capparibus Arabum descriptiones: sunt et pastilli splenici ex Gal. 9. de cōp. med. secundū loc.

Vitici, off. de agnicasto, vel tamarisci.

R Ecipe seminum viticis, & tamarisci, añ. drach. x. seminis intybi, & portulacæ, añ. drach. v. cum syrupo acetato fac trochiscos trium drachmarum, quorum vnus cum eodem syrupo propinetur: si verò addatur scolopendr. loco portulacæ, dosi in omnibus diminuta erunt trochisci ex tamarisco.

Valent lienosis, febricitantibus.

Vitex:

Vitex: siue lygos, Barbaris agni castus, Romanis amerina salix, ex Diosco. lib. 1. cap. 116. duum est generum, vnum horum album florem mittit, cum purpureo, alterum tantum purpureum, & semen ut piper: arbuscula est satis perspecta, & salicis modo assurgens: huius visitur planta, florem ex purpureo, candicantem gerens, non longe ab officina Xenodochij Ticinensis, Diuo Matthæo dicati, altera minus nota est, ramosa, folijs candidioribus, lanuginosis. Græcis ἀγρος. i. casta, vnde ridenda voce, Græca, Latinaq; iunctis, hactenus vulgatum est viticis voce Helicam Theophrasti appellitant Bononienses, eiusq; virgulis cistulas elegantes componunt, viticem clarius reddidit Plinius, lib. 24. cap. 4. quum in Diosco. nescio quid desiderari videatur, & si Matthiolus non aduerterit, quum fruticem in arborem assurgentem, duumq; generū, flore tantum differentium exposuit, ideoq; & magnitudine distent, quum altera in arborem assurgat, altera tantū fruticet.

Ex scolopendrio.

Recipe scolopendrij, hyssopi, piassij, tamarisci, cort. rad. cappar., añ. vnc. med. feminum viticis, feminum rutæ, gentianæ, aristolochiæ rot. florum genistæ, an. drach. ii. & med. ammoniaci aceto liquati, drach. i. & med. cum eodem reliqua misceantur in rotulas.

Scurrho lienis, eius flatibus, atque doloribus.

Genista, quibusdam spartion, falsò, quod ex Diosco. lib. 4. cap. 139. frutex est longus, ferens virgas sine folijs, &c. diuersa procul dubio sunt, quum nostra vulgaris genista ad scopos obsequiosissima, plurimis turgeat foliolis, longiusculis, lini ferè modo, floribus luteis, pisi modo lunatis, quibus exceptis, integrā, vniq; genistæ imaginē indicare videtur, eodē inter vitilia vsu. quo circa Plinius lib. 24. cap. 9. inquit. dubito an hæc sit, quam Græci authores spartū appellauere, quum ex ea lina piscatoria apud nos fascitare docuerim, idq; lib. 19. cap. 2. Matthiolus tamen in codice vetusto, aliorum famam, & nomen retundere ausus, Fuchsiū hac in re illusionem redarguit, idemq; esse spartion, & genistam, apertissime contendit, nec foliorum difficultatem tollit, & dubitantem Plinium fortasse perlegit: at at in Latino suo volumine admonitus, copiosissimum spartum numerosamq; genistam haberi non adeo mordicus sua dogmata sustinet, quin meliora ferentibus cedat. benedictis itaq; si certaret, audiret. Est enim iuncus Hispanicus, funibus rudentibus, ac ficarijs corbis accommodus, ex quo vulgo sportellæ, quasi ex sparto, quem verum esse putant: alij ad sparti alterum genus reuocant, at Hispaniense spartum non descripsisse Dioscoridem, pluribus contendit Marcellus, vt Petro illi Canizero Medico, tanta fides haud deferenda videatur, quo aliorū oculis, vel conspicijs, tam leni animo abutatur, frequentius, quum præsertim ab Hispano quodam Sancta Crux vocato, herbarum non ignaro, id præsertim audiuerim, commune spartum in Hispania copiosissimum, fuscellis, funibusq; obsequentem, iunci speciem esse, nec florem luteum expromere. Huc accedit Amathus, qui Hispaniense spartum, fruticē iunci aculeati modo, in acerbis sponte nascentem asserit, virgis ad summum cubitalibus, solidis, & flexuosis, ideo ad vincula, corbesq; idoneum, absq; folio, semine, & flore, ex quibus credit genistam Græcorum spartum esse, id verò antiquis ignotū eiusdē sententiæ Anguillarius, genistam eo statu Diosco. figuratā aduertit, quo baccis floribusq; onustæ folijs destituitur, qua eadem incuria, multo magis ipse dammandus videtur, quum nullo florum vestigio Iulio ac Augusto folia apud nos seruet. tamen apud collē Cretensem politiori quadā genista Septembri deceptu quod folijs omnino nuda viseretur, Vere ineunte illis et si nostrate rarioribus exornatur, virgis prælongis quibus vires alligant acolæ, flore croceo, semine in filiquis lenticulæ figura, sit verò idē, vel diuersi generis, vel aliena peccata Matthioli virijs noceant, non recuso quin Latinorū genista, Maio, & Iunio mense florescens, ac subinde in filiquis hirsutis, semen lenticulæ haud absimile promens, cuius sunt sabuleta, & perarida loca ubiq; feracissima, eius loco comodissime indi possit, vel marina vocata, et hortensis, fragrantissimi floris, ideo in iuridario nostro, alijsq; pluribus exculta, quæ vltimarina, & orientalis vocatur ex Mes. meliorq;. Qui verò inexhausta reprehēdēdi siti astuat Senēsis, genistæ semē nō recte obseruasse Mes. inquit: quod erui vel vitia facie potius referat, quàm lentis, id quod nulla herbarū cognitione præditi, in Glareis, siue officinarū capsulis diiudicent, vbi eodē in folliculo oblōga alia, alia lenticulæ persimilia tersissime intuebitur, floribus & si lunatis, tamē vt albæ violæ luteis ex Diosco. Est & quadā vocata genistella, frutex rosmarini penē folijs, at rigidis ac pungentibus, semine, flore, ac radice genistæ, in arenosis, & secus vias spartū folijs ferè destitui scribit Fuchs. ac si foliolis quibusdam ornetur.

Fuchsus
pregitur
& Mathio
lus recan-
tat.

Amathila
plus.

Genistella.

Succini, barbaris de carabe.

Recipe succini, vnc. i. drach. i. cornu cerui, gummi, coralli nstorum, tragacanthæ, acaciæ, hypocisthidos, balauitii, mastiches, aliās macis, laccæ, papaueris nigri affi, an. drach. iii. thuris, croci, an. drach. ii. scrup. med. gr. vi. fac trochiscos cū mucagine seminis psyllii, aqua feruenti maceratis. quidam addunt opii, scrup. ii. gr. vi. aliās drach. ii. gr. vi.

Omnem hæmorrhagiam sistunt, sumpti cum aqua plantaginis, vel eius succo.

Radius Tertius

Dialectru, .i. è succino Gal. 7. de comp. med. secundum loc. cap. 4.

R Ecipe psyllii, vnc. v. & med. drach. i. iridis mastiches, succini, croci, singul. vnc. iij. drach. ii. opii, drach. xv. psyllium in feruentem aquam coniectum finitur macerari, donec viscosa, & glutinola euadat aqua, dein humor exprimitur, & in pastillos formatur ab eo ponderibus procul abest Aetius, Tetrab. 2. serm. 4. cap. 63 vt Alexander, lib. 8. cap. 6.

Auxiliatur sanguinem expuentibus, ex tam inueteratis, quàm recentibus tussibus medetur, phthisicis, humorem à pectore reicientibus, purulenta excreantibus, coeliacis, dysentericis, inflante spiritu turgentibus, & pirulatur. Est & medicamentum finiendis doloribus efficax ex Actuário, at scobem arboris loti addit. est & pastillus ex succino Pauli, 7. lib. vt etiam ex Myrepso, ponderibus quibusdam immutatis. sunt & alii plures ex Mauritanorum schola.

Vesicaria, vel halicacabi, barbaris alchechengi.

R Ecipe baccarum uesicariae, drach. iij. seminis cucumeris, anguriae, cucurbitae, añ. drach. iij. & med. boli armeni, gummi arabici, thuris, sanguinis draconis, papaueris albi, amygdal. amaranu, succi glycyrrhizae, tragacanthae, amyli, nucleorum pini, añ. drach. vi. seminis apii, succini, sigilli lemnii, hyoscyami, añ. drach. ii. alii addunt opii, drach. ii. fac trochiscos cum succo halicacabi sufficienti, aliis cum iulepo ros. aut uiol. Da drach. i. cum iulepo, aut mulsa.

Ad renum, & vesicae vlcera, & natam inde dysuriam, siue stranguriam, alias ad ardorem vrinæ.

Pancioribus perstringit Myrepso, estq; confectio alchechengi Auicennae huic æquipollens, & ad sanguinem mingentes, ab hac euarians, sunt & geminae trochisci alchechengi descriptiones, eodem lib. tract. 8.

Diaphysalidon, idest è vesicaria Actuário.

R Ecipe opii, seminis cucumeris, seminis apii, hyoscyami, foeniculi, vesicariae, sing. vnc. iij. amygdalorum, vnc. iij. croci, vnc. ii. vini dulcis, quantum erit tatis, ut hoc ueluti fermento concreuant in pastillos.

Pollent aduersus renum, & vesicæ exulcerationes, fluentem sanguinem & mucosa, strigmenta excernentes, & vehementi dolore confictaros, huius pastilli pondus drachmæ datur feбри non obnoxiiis, ex dulci vino, vel sapa, febrientibus cum dilutiore vino.

Paulus diuertit lib. 7. cap. 12. alij etiam pastillos διαφυσάλιδων tradunt.

Ex agarico.

R Ecipe agarici, drach. v. zingiberis, mastiches, añ. drach. i. salisgemmæ, calamii aromatici, añ. drach. i. & med. turpeti, anisi, aceti, an. drach. ii. fac trochiscos. Da cum aqua calida.

Ventrem solunt, simul & vomitum prouocant, ob id stomacho pituita oppresso salubres, aceto sufficienti peracti: ab usu recessere, & in eius sedem modo infra scripto paratus successit.

Agaricus preparatus, siue trochiscatus, cum vino albo, vel oxymelle.

R Ecipe vini albi, libr. i. zingiberis crassiusculum triti, vnc. ij. salisgemmei, drach. vi. macerentur simul die naturali, post leuem expressionem, in iice agarici optimi, in pollinem redacti, ad imbibitionem, tertio hinc die, alio vino in fusionis prædictæ humectetur: idem modus tertio seruetur, eademque imbibitio pari ordine, cum oxymelle fieri potest, ideo nomine distinguitur, alii capiunt agarici, vnc. i. & med. zingiberis, drach. i. scrup. i. salisgemmæ, unc. med. oxymelli permiscant. sunt qui zingiberis, partem duodecim his adiciant, aliter alij,

alii, verum à Mes. cap. de agarico, hoc modo describi. agarici puluerati, drach. iiii. salisgemmae partem vnam, cum syrupo acetato formentur trochisci, asserunt Mantuani antidotorum iudices: ille verò agarici facultatem intendi inquit, si tertia pars salisgemmae adijciatur, atque cum manna in trochiscos cogatur.

Agarici facultatibus pollent, minore ventriculi noxa.

Amathus, trochiscorum forma vires suas amittere agaricum scribit, tenuesq; partes euanesce, quia plus iusto exsiccat, ideo ab ea abstinendum, & quoties agarico opus sit, ex recenti massam effingendam, vel pilularum more globos redigendos; quia sic longiori tempore seruabitur, nec ita celeriter suas amittet vires. Matthiolus qui vbiq; conminutum, depressum, victumque eijcit Amathum, quo illum prosequatur odio apertissime demonstrat, eius seriem immutans, sanamq; voluntatem non apprehendens, quasi dixerit agaricum in puluere, suas statim deperdere vires, vt 43. censura, prolixè satis nugatur, ac si iusserit agaricum ea ipsa hora contundendum, ac alijs addendum medicamentis, qua expedit illo vti: quum tamen nil aliud edocere voluerit, & si non ita lucide res proferat suas, quam trochiscos ex agarico officinarum, quia ea forma minus humoris seruatur, quam in massam, citius ideo vires deperdere, quum praesertim myropole illos veterascere sinant, ideo praestare in massas redactum, cui etiam calculum addit singularis optimusq; Archiater, Antonius The-saurius Fossanen-sis, eruditione, & experientia clarissimus, quum praesertim deterius agaricum eligere consueuerint, ad trochiscos parandos, hoc iam diu more in cunctis Vercellen-sibus officinis abolito.

Matthioli
nugamētū
in Amathū

Myrrha.

Recipe myrrhae, drach. iij. lupinorum curiose tritorū, drach. v. foliorum ruta, menthastri, pulegij, cumini, rubiae, lasseris foetidi, sagapeni, opopanacis, añ. drach. ii. cum succo, aut aqua fabinae, para trochiscos, drach. ii. Detur vnus quotidie cum decocto seminis iuniperi.

Histericas, & ex vtero patientes potissimum leuat, menses efficacissime promouet.

Cumini obliniscitur Praepositus, & opopanacis, añ. drach. iij. ex Alexandrino deducit. Rhazes potissimum quum sint, id quod alibi ipse quoque testatur, praescriptam compositionem ad vnguem secutus. Mantuani trochiscos parant, ex aqua decoct. gr. iuniperi. Bertrucius cap. de retent. menstr. succo ruta compingit. Fuchs. excedit legendo opopanacis singul. vnc. ij.

Alipta moschata.

Recipe ladani purissimi, vnc. iij. styracis, vnc. i. & med. stactae, vnc. i. ligni aloes, drach. ii. ambari, drach. i. caphurae drach. med. moschi scrup. med. aquae ros. quantum sufficit, formentur trochisci arte.

Pueris constrictionem pectoris, & asthma patientibus succurrunt, non valentibus etiam lac retinere, fit inde optimum fumigium, & odoriferum, & in pretiosissimas medicinas assumuntur.

Moschati.

Recipe mastiches, spicae nardi, ligni aloes, cinna. caryophyll. gallae moschatae, nucis moschatae, cubebae, cardamo. vtriusq; cort. citrii, añ. drach. ii. & med. moschi, scrup. med. cū vino aruisio rotulas para, iidē penē, cum pastillis è cypero.

Tremori cordis, & hypochondriacis flatibus subueniunt.

Crocomagmatis, aliàs de croco.

Recipe croci, drach. iij. ros. ameos, myrrhae, añ. drach. i. & med. ligni aloes, scrup. ii. cum aquae ros. formentur, aliis pro ligno aloes, ligni balsami, drach. ii.

Est & ars crocomagmatis dicta, ex Auicenna, ab his euarians, vt etiam è Myrepsso, è quo trochiscos rubeos, siue rubiam trochiscatam, vt etiam pastillos è croco, vide si liber. Est & crocomagma, ex croci, drach. xi. chalcitidis, drach. vii. & med. aluminis, chalcanthi, añ. drach. i. & med. gummi arabici, drach. ij. fac cum vino austero. Aetius, Tetrab. 4. serm. 2. cap. 50. ex croci, drach. c. myrrhae ros. amyli, sing. drach. cl. cum vino ad collyrij formam terit, & pastillos format, ad capitis dolores, verum Tetrab. & serm. 2. cap. 50. legit amyli, añ. drach. l. & gummi addit. Paulus lib. 7. cap. 12. crocomagma etiam praeparat.

Q 4 Diaion

Radius Tertius

Diaion primi, off. Diani.

R Ecipe violarum recentium, drach. v. amyli, drach. iij. papaueris albi, drach. ii. scrup. i. feminis plantaginis, drach. i. rhabbari, scrup. v. balsami, scrup. i. aquæ ros. quantum sufficit.

Rhabbar. scrup. v. sumit Præpositus. Dessenijs, ac Fuchs. alijs scrup. i. Mantuani folia violarum uiridum inepte accipiunt. nisi foliola florum recentium crediderint. hic Cordi, Dessenijs multorumque error demonstratur, quod violas albas, non martias acceperint. quas tamen intelligit Myrepsus, inscribens διαίων: secus διαλευκοίων pastillum nominasset, ut probè sentit Fuchs. 2. de comp. medic.

Excalefactiones mitigant, aluumque roborant.

V iola alba Latine, leucoion Græcè, Arabicè cheiri, ex Dioscoride, lib. 3. cap. xvij. vulgaris est noticiæ, sed in floribus differentia quedam, namque aut cærulei, aut albi, aut purpurei, aut lutei inueniuntur. Lutea verò præcipui in medicina vsus, & quamuis nominis ethymon albam significet violam tamquam cæteris pulchriorem, candori non leuem splendoris sui gratiam deferens. solet tamen pro lutea, cærulea, ac purpurea, vsurpari: imo quoniam luteæ efficaciores sint, pro viola alba, luteæ ubique indantur. passim quadruplici colore, vel puellis notissime sunt, vulgo violeri, in pensilibus hortis, interdum in parietibus seri solitæ, mitiori, & tepidiori aere, ab hyeme statim primæ, flores suos proferentes. Quartum verò genus cæruleum, in Italia nullibi apparere, ideo Dioscoridi, accreuisse, temere suspicantur Marcellus, ac Matthiolus, quod si morelli vulgares non sint. Lata naturæ seges & admirabilis eius maiestas potuit multa ubiq; variare & quæ nostro orbi negauit, alijs dedisse, quanquam hodie Vercellis omnicoles pene visantur.

Irrita Mar
cel. ac Ma
thioli opi
nio.

Diaion secundi.

R Ecipe florum violarum recentium drach. xv. amyli drach. viii. feminis papaueris albi drach. vii. feminis plantaginis drach. iiii. rhabbari, balsami, an. drach. i. aqua ros. quantum sufficit fac trochiscos.

Ponderibus solis à superioribus variant, ut etiam ex Fuchsio, forte ex Græco codice corrupto. ibi enim legit rhabbari scrup. v. at. 2. de comp. med. drach. v. nihilum ab istis euarians, in Alexandrino ascriptis.

Rubiæ.

R Ecipe rubiæ, vnc. i. & med. cor. rad. cappar. aristolochiæ longæ, glycyrrhiæ, an. drach. i. conficiantur cum syrupo acetato, pondere drachmæ vnus. Lientosis conueniunt.

Bdellij.

R Ecipe ros. tritarum, drach. x. spicæ nardi, drach. ii. myrrhæ, mastiches, an. drach. i. costi, drach. med. amygdal. amar. drach. i. & med. bdellii, cum vino dissoluti, drach. iiii. cum eodem orbiculos forma.

Dactylorum.

R Ecipe dactylorum immaturorum, vnc. ii. aliàs drach. ii. antispodii, boli armeni, seminum portulacæ, anguriæ, cucurbitæ, succini, añ. vnc. med. cum succo scabiosæ fiant trochisci.

Phriscis, & sanguinem excreantibus prosunt.

Asteris Galeni off. Stella, 8. de comp. med. secundum loc.

R Ecipe myrrhæ, styracis, nardi indicæ, cal. fistulæ, terræ lemnæ, corticum mandragoræ, piperis, an. vnc. med. croci, succi papaueris, an. drach. vi. feminis dauci, cretici, anisi, seseleos massiliensis, feminis apii, an. vnc. i. myrrha, & styrax, atque opium, ex vino dissoluuntur odorato, & teruntur, arida verò tūduntur, ac cribrantur, ac in pastillos coguntur, ponderis drachmæ dimidiæ, & in umbra re
siccantur

ficcantur. in secundis asteris trochiscis, addit castorei, vnc. med. ac balaustii tantundem, hyssopi cretici, seminis hyoscyami albi, an. vnc. i. & med. in quibusdam quoque euarians.

Asteris vsitati.

Recipe mirrhæ, castorei, spicæ nardi, cas. aromaticæ, terræ lemnæ, cort. mandragoræ, an. vnc. med. opii, croci, costi, terræ samia, an. drach. v. papaueris albi, drac. vi. dauci, anisi, seseleos, seminis hyoscyami, stacte, seminis apii, an. vnc. i. infunde lacrymas vino odoro, & reliqua diligenter contusa, eodem in orbiculos drachmæ mediæ redigito.

Sanguinem reicientibus, tusculosis, perugilibus, doloribus quibuscunque statim succurrunt, somno per hos conciliato, & defluxionibus quibusque, ad multa viles stomachi vitia mire sanant, acidos ructus, & ægras coctiones dissipant, vertigines, inflationesque discutunt, ad dolores capitis tum poti, tum aceto resoluti & appositi fronti efficaces sunt, valent contra aurium dolores, adiecto perdicii herbæ succo, & aduersus dentium dolores, si cibo indantur galbano excepti, aut lacte ficulneo, valent etiâ contra oculorum epiphoras, & tonsillarum inflammationes, vino dulci diluti, & gargarizati, aduersus omnem sanguinis impetum, ex myrrite vino: ad destillationes, diuturnas tusses, ex musteo vino, thereo, aut protropo, idest sua sponte è lacu profluente: efficaciter auxiliatur tabem sentientibus, & purulenta extuscentibus, marubii decocto dissoluti, sanguinolenta excreantibus, dysentericis, cholericis, succo sanguinaræ diluti, contra omnem serpentis ictum ex ruræ decocto poti, præsidio sunt, febrium per circuitum repetentium significationes solunt, duabus horis ante poti, ex vino diluto, menses scemini subducunt, cum arthemisiæ decocto soluti, vesicæ affectus in vino mulso dissoluti tollunt, mulieribus similiter opitulantur, quas vteri strangulatus exanimat, articularis doloribus, & podagricis decocto gentianæ resoluti, efficaces sunt.

Idem sunt ex Auicenna 5. can. Traët. 8. ne pilo quidem differentes, vt etiâ pastilli asteris Aniceti, Actuarij, ponderibus ferè solis enariantes, nam castoreo, costo, terræ samia, papauere albo, hyoscyamo exceptis, eadem sunt omnia, ideo quæ illi remedia pollicentur, huic ascribere non inutile existimauimus. Est ex eodẽ pastillus aster appellatus, his admodum affinis. Est ex Paulo ex Aetio, Tetrab. 3. serm. 1. cap. 11. Myrepso, alijsque diuersitas.

Samia terra: ex Dioscoride lib. 5. cap. 94. duplex est, prima præfertur candida, leuis, tangenti lingue glutinis modo adhærescens, mollis, succosa, friabilis, cuiusmodi est quam alij collyrion vocant, altera aster appellatur crustacea, & cotis modo prædensa, hæc autem ea est qua magis vtendum ex Galeno 9. simpl. cap. 5. quæ tenax est, & viscosa: hanc alumen scaiolam credidit Cardanus 5. de subtilitate, quod tamen falsum est (tanti viri pace) hincque aperte hallucinatus, atque his in rebus parum versatus facile deprehenditur, alioqui in omni disciplinarum genere instructissimus, vt eius laboriosissima, ac eruditione plenissima testantur monumenta. siquidem præter id quod tangenti lingue glutinis more non adhæret, attritu contumax, & si crustaceus, squamosusque, non tamen cotis modo prædensus, denique vltione in gypsum transit, nec eo minus suffocat, quod iisdem in fodinis excavatur, vt cap. de alumine discussum est. & si talchum anellana pondere, difficultati intestinorum mirum in modum prodesse asserat Cardanus 7. de subtilitate: alij asterem appellatũ, talchum esse, tanquam ab alumine scaiola diuersim existimant, stelle instar pellucidum, crustosum, ad fucandas mulierum facies expetitum. ideo forte, quoniam Auicenna 5. can. Traët. 8. inquit. stella terræ, & est talch, ac quum aster Eretrie consimilem vim habeat, & scemini fluxione vulua laborantibus, cum flore sylvestris punice detur: non se mutuis viribus, indicij sue respondent, ideo quum vera Samia hoc tempore desideretur, vel sphragis lemnia, vel eius inopia lapis hematites suppedabit: sunt qui opinentur Samiam terram, candidum illum circulatorum lapillum, quæ ad serpentum vim edomandam offerunt diui Pauli progeni mentientes.

Cardani
lapis.
Talchus

Cicadarum.

Recipe lithospermatis, quinque folij, seminis vrticæ, nasturcii, petroselinij, olulatri, tartari, vini albi, an. drach. med. sanguinis hircini, cicadarũ, an. drac. iii. galangæ, vnc. i. olei moschelini, nai dini, & balsamini, an. drach. i. & med. succi faxifragæ, drach. iii. cum ea in pastillos digere.

Calculus in renibus, atque (vt dicitur) in vesica atterunt, & per vrinam educunt.

Tartarum: vel fex vini, de qua Dioscor. lib. 5. cap. 79. vulgo grepolæ, vasis vinaris vetustis agglutinata, vino sustinendo, & alendo, & viribus sufficiendis, quasi radix: ex Macrobio Saturnaliorum 7. cap. 12. ex nigro, & albo vino, generoso, & tenui, separatim seruandum, sui cuiusque generis æstimatione habita, non id quod circa osculum, quia spirituosum, vel in imo vasis, quia sæculentum est, sed quod medijs
doliolum

doliorum parietibus adhæret, præstantius enim est. Fax verò aceti viribus longe acrior est: eius pulverat drachma iure soluta, cum modica mastiches, & sacchari quantitate, bis, tertie, alium deicere facit, potentius cum sene infuso: ex albo præstantius est, magisque soluit. Sunt qui in aqua decoctum, & spumatum candesciunt: Crematur ut alcyonium, lauitur ut pompholix. Facis vni compositas facultates amotat Pau. lib. 7.

Cicada: animalia æstiva, ex Plinio lib. 11. cap. 26. duplices sunt, minores primo proveniētes, novissima intereuntes, & mutæ, maiores quæ canunt vocantur achete, & quæ minores ex his sunt tetigometra, sed illa magis canoræ: mares cantant in utroque genere, feminae silent. Vnum hoc ex his quæ vivunt, & sine ore est, pro eo quoddam aculeatum linguis simile, & hoc in pectore, quo rorem lambunt, pectus ipsum fistulosum cetera ex Arist. 4. de animalibus cap. 6. in Montisferacis collibus, è terre sinu, primum serificis erucis similes prodeunt: nobis bicornes sunt: quidam duo alia genera faciunt, surculariam, & frumentariam, quæ verò apud nos flagrantissimo Sole canoræ sunt, sua garrulitate viatorum aures sæpe obtundunt. Ortus & benesicij cicadarum perpulchram fabellam, vide ex Platone, in Phædro.

Bechici albi, off. pilula Bechechia.

Recipe sacchari albissimi, libr. i. sacchari candidi, penidiarum, an. vnc. quatuor Iridis, vnc. i. drach. vii. amyli, vnc. ii. & med. mucaginis, tragacanthæ albissimæ, aqua ros. extractæ quantum sufficit formentur trochisci, & sigillentur.

Auxiliantur tussiculosis, & difficulter spirantibus.

Mirum est, quod vulgus pilulas vocet, has hypoglotidas, & arteriacas antidotos, quæ linguae supposita eliquescent, quum placentularum forma inducantur, uti cetera, & si Mes. suos pilulas vocet: aliter ab alijs describuntur, ut quàm plurima bechica ex Myrepsō, ac bechica Alexandri lib. 5. opium accipientes.

Bechici nigri.

Recipe succi glycyrrhizæ, vnc. quatuor, styracis, calamitæ, vnc. i. & med. sacchari candidi, vnc. ii. & med. specierū diaireos Actuarii, linctorii sani, an. vnc. med. penidiarum libr. med. sacchari albissimi, libr. ii. vnc. iii. mucaginis tragacanthæ in aqua hyssopi macerata q. s. formentur trochisci, & signentur.

Abscissæ vocis iacturæ refarciunt, & pro sunt tussi calida, & sicca laborantibus, leniunt thoracē, sputū promouēt.

Albi.

Recipe tragacanthæ aquæ ros. dissolutæ, sacchari albissimi quātum sufficit, fiant trochisci. Idem penē promittunt.

Auripigmenti, alijs arsenici, off. alcadicon.

Recipe calcis viuæ, auripigmenti, an. drach. ii. chalcitidis, floris æris, aluminis an. drach. i. gallarum, acaciæ, balaustrarum, an. drach. med. tere curioissime in vase æneo, cum aceto acerrimo, ad quinque dies, fiant trochisci, serua vase vitreo, in loco frigido.

Cancro, fistulis, annuisque vlceribus, polypo, & gangrenis, aceto dissoluti, vel succo dracunculi efficaces.

Alij sunt ex Dino, chali accipientes, his segniores: ex alijs etiam enariant.

Calx, vulgo agnatissima, qua parietibus tectoria inducuntur, diuersi in architectura vsus, ad priuata, & publica ædificia, ex Dioscoride lib. 5. cap. 80. ex buccinorum marinorum testis, è litoralibus calculis igne crematis, nec non è vili, & fusaneo marmore, ut hodie etiam sit, quæ cæteris præfertur. Efficacior existimatur recens, nec aspersa aquis, ideo viua appellata, ut aquis macerata, extincta: si verò calx absolute scribatur, viua est intelligenda, ex Gal. 4. de comp. med. per genera cap. 5. lauitur optimè per æstatem in æstu caniculæ: ex eodem 6. meth. med. cap. 2. quod si ter, quaterque, frigida abluatur, omnis planè mordacitatis expers constituitur, cribrata hodie aqua superfusa, quum planè resederit, septies permutatur: quæ ex albo saxo, aut silice coquitur, ex spisso, & duriorè, erit utilior in structura: quæ autem ex fistuloso, in tectorijs.

Auripigmentum: ex Dioscoride lib. 5. cap. 70. in eisdem metallis, quibus sandarachæ gignitur. Optimum existimatur cristosum, aureo colore micans, nulli materie permixtū, in squammas fissile, quale in Mysia Helleponti nascitur: huius duo genera fluxerunt, vnum supradictum, & alterum glandis effigie, Marcello puniceum, pallidum, colore sandarachæ imitans, glebosum, ex Ponto, & Capadocia defertur, quod

quod etiam secundum locum tenet: cum auripigmento, simulque mixta frequentissime sandaracha reperitur, imò eadem est priusque fodina, dos eadem, & vltio. Quare huius defectus altero suggeritur, ea tamen probatur rufa, & saturatior, & aliena materia vacans, friabilis, cimabaris odore, sulfuris virus redolens, id itaque quod auripigmentum rubrum dicitur, & inter eius massas rubescit, vere est sandaracha: nec alio differunt, nisi quod hæc in terra visceribus ampliorem & cocturam, & colorem contraxerit, quod quidem eo patet, quod auripigmentum in testaceo vase super carbones incoctum, summe rubens, & flammieum deprehenditur, unde alterum altero virium sola tenuitate præstat, sique auripigmento, & sandaracha pinxeris, utriusque infecturam, luteam quidē cermes, at ex sandaracha intensiorem, & in eum inclinantem, qui vulgo ranzo dicitur, & si visu rubra sit, auripigmento color magis efflorescit, eoque nunc passim in pingendis librorum frontibus, vtuntur bibliopola. Vnum igitur hic maxime animaduertendum, ne quis adeo stolidus, adeo stupidus, execrabili nimium lapsu, in antidotis Mauritana factionis, vel intus assumendis, hac vtatur sandaracha: & si ex Dioscoride detur ex mulsâ pura, lenta extusisientibus: venenum quum sit presentissimum: & hoc nomine gummi iuniperi intelligant, vulgo vernix scriptoria, Sandaracx Barbara voce nuncupatam, de qua capite de iunipero. fit etiam adulterina sandaracha, ex cerussa vsta, recentibus chymistis, quæ quoniam admodum rubet, Sandicis nomen accepit. & hæc nihilominus ipsum est Serapionis minium. Auripigmentum, arsenicum croceum, vel citrinum, quibusdam appellatur: Sandaracha arsenicum rubrum, quod luridum rosagallum: album autem, vel crystallinum, simplici nomine, vt etiam hodie fit, arsenicū absolute nuncupant, idque minerale esse, & in iisdem in quibus sandaracha fodinis innaſci, contendit hetruſcus Matthiolus, latinus recantat: præterea ex auripigmento sublimato fieri, cum paris salis pondere fatetur: risagallum autem, vel arisingal, iisdem in fodinis, eiusdemque generis esse, sed vilius scribit Brasauolus, eosque falli, qui auripigmentum liqueſieri Venetijs, & arte in laugatas assulas parari, autumarunt: quumque errorem Amatho ascribat Matthiolus, quod auripigmentum coctum esse dixerit: inquit Amathus, non quia coctum arsenicum est, quod auripigmentum vocamus: id est arsenicum quoddam fieri, ex auripigmento cocto, alium verò dari arsenicum crystallinum, album risagallum dictum, quod in eisdem canis nascitur, quanquam artificiale quoque reperiatur, ex auripigmento conflatum. fosile igitur, non factitium tradit auripigmentum. Denique quum ex æquatis arsenico, & auripigmento partibus sublimatis, arisingal parari testetur, latine tacet: vtri magis ascribendum, nullis testibus, nullis authoribus, non video: & si ubique videam, & circumspectam, vbi paulo liberius istorum contentiones, æqualia studia, mihi expendenda putem, istorum fabellis instructum, & ornatum animum, ad scribendum appellere. nos enim à Venetis plurimis, alijsque fide dignis audiuius, inter auripigmenti massas, natium risagallum, atque arsenicum comperta nonnunquam, & per se sola à longinquiorebus etiam adducta, eaque spontanea esse: quæ autem vulgaria sunt facticia, ex arsenico, auripigmento, saleque ignium vi tandiu excocta, quousque id omne in sublime latum operculo adhæreat, concreſcatque in lapidem, idque toties iteretur, donec pelluceat. torretur auripigmentum in testa noua, viuis carbonibus subiectis, assidueque versatur, donec igne flagret, & mutet colorem, deinde refrigeratum, tritumque reconditur: auripigmentum, & sandaracha, in coctionis sine emplastris iniiciuntur.

Flos æris, Græcè calcuanthos, ex Dioscoride lib. 5. cap. 43. nonnullis clauorum veterum pſegma, quasi reſegmen, aut ſegmentum nominatur. Optimus est friabilis in atritu fulueſcens, milij effigie, & numero brevis, ponderoſus modice ſplendens, atque conſtringens, qui delimatam æris ſcobem non recipit, qua sæpe adulteratur: sed facile deprehenditur, quum dentium illiſu dilatantur ramenta. hunc verò æris æruginem eſſe, non ſolum grauiſſimi viri, sed cum his pharmacopole omnes, perperam ſibi perſuaſere, eiusque vice falſo æruginē vſi ſunt: quum tamen ex Dioscoride, tali modo fiat. quum æſſornacibus fuſam in receptacula delabitur, per cola fiſtularum ad ea pertinentium, huic negotio addiſti miniſtri ſordes expurgantes, aquam clariſſimam inſundunt, refrigerandi propoſito, itaque repentino concretu, ac addenſatione, veluti expuitur, & erumpit, antedictus ſſos. facile ex æreis fodinis haberi poterit, ſi requiratur: æris ſſos ſimiliter æri coquitur.

Erui, officinis orobi.

Recipe farinæ erui quantum uoles, melli permisce, donec probè cocant, trochiscorum forma.

Sarcotici ſunt, & gingiuarum vlcera, aliaque omnia mundant, atque obducunt.

Cypheos, officinis cochion.

Recipe carniū vux paſſæ pinguiſſimæ, terebinthinæ coctæ, myrrhæ, cinnamomi, ſchœnanthi, an. unc. iii. calami unguentarii, drach. ix. bdellii, ſpicæ nardi, caſ. aromaticæ optimæ, cyperi purgati, baccarum iuniperi maiorum, an. drach. iii. aſpalathi, drach. ii. & med. croci, drach. i. mellis optimi, & uini, quod ſufficit ad conficiendos trochiscos.

Carnes

Vernix
scriptoria
Sandyx.
Minium.

Matthiol^o
variat.
Risagallū
Pro Amatho, oppugnati Matthiol^o.

Matthiol^o
variat.

Matthiol^o
variat.

Matthiol^o
variat.

Matthiol^o
variat.

Matthiol^o
variat.

Carnes

Radus Tertius

Carnes passerum scilicet maioru, dempto cortice, & exemptis vinaceis, & iuniperi baccas prius curisissime tundito, adde bdellium, ac myrrham, vino affuso reliqua in tenuissimum pollinem, successiue denique modico melle spumato pastillos effinge. Mithridatio induitur, transumptique sunt ex Damocrate, lib. & cap. 2. de antidotis, & si iuncus rotundus legatur, ubi nos schoenanthum pinximus: scribitur quoque vnguentum bdellij, hinc seducitur Cordus, & bdellium, ac onychem apposuit, quin etiam notat myrrhæ, schoenanthi, an. drach. xij. & cum eo Desseniis, vt cinnamomi, vnc. med. Auicenna lib. 5. pondere & simplicibus variat.

Cordi, ac
Desseni
nota.

Hedicroi, officinis alindaracaron, ex Galeno in libro de Ther. ad Pisonem cap. 13.

Recipe cort. rad. asphalati, calami aromatici, schoenanti, phu, costi, afari, ligni, & succi balsami, cas. aromaticæ, an. drach. vi. cinnamomi, amomi, an. vnc. iii. amaraci, mari, an. drach. xx. nardi indici, vnc. ii. folij, mastiches, an. drach. vi. myrrhæ, drach. xxiii. croci drach. xix. misce omnia vino phalerno, & in rotulas redige. manus, & ferramenta inungantur liquore balsami, postremo in rotulas digestum medicamentum, in umbra serua.

Alij ab Aetio, Tetrab. serm. 1. cap. 89. atque eodem Galeno, alijsque describuntur, paululum discrepantes, hi tamen in theriacem accipiendi sunt. Nicolaus maxime ponderibus distat, & nescio qui Diacoralliu vocant, ex Auicenna describunt, quum tamen ab his ponderibus, & simplicibus variet, omnibus obtenebratis: quumque dupliciter ex Galeno transumpserit Cordus, ab hac secedit, quum Galeni mentem sectatur ad Pamphilianum, ubi nardi, & folij, pond. sexdecim leguntur, at ex Cordo, an. drach. vi. Sunt tamen pastilli Diacoralliu valde astrictorij, ex Alexadro lib. 8. propterea Fuchsio ascribendū, illegitimū Hedicroi sectati.

Cordi lap
sus.

Marum: ex Dioscoride lib. 3. cap. 40. herba vulgo cognita, surculosa, flore origani, folijs multo candidioribus, flore odoratiore, iuxta Magnesium, & Traleis, copiosissima gignitur: hæc amara plurimum, & acris, odore amaraco multo superior, scribitur a Galeno 1. de antidotis cap. 10. hinc igitur constat, Marum non esse amaracum, vt nec ibidem repugnat Matthiolus, & si idem esse, nescio quo vultu existimauerit, cap. de vnguento amaracino, vñ enim maxime inter se repugnantem, sibi palam aduersam constituit, vt cap. de sampso, a nobis fusissime disertum est, quumque Galenus testetur se amaracū in Italia vidisse, nulla quod inibi marum viderit mentione facta, hinc coniecere recentiorum nonnulli, aduenam esse stirpem, nec Italicam sobolem. Plinio horum opinioni astipulante, lib. 22. cap. 24. inter peregrina odoramenta, & quæ aliunde in Italiam aduehuntur enumerante: multis tamen videtur esse maiorana gentilis, vel quæ spinosa etiam & thymi perperam dicitur, sit, non sit: quum inter se similia, atque æmula sint, pro maro, sampso huiusmodi, ubique vsurpari poterit. Marcellus, & Ruellius, Dioscoridi accreuisse hoc caput opinantur. Est & marian Auicennæ at diuersum, & magnis ambagibus impeditum.

Matthioli
repugnauit.

Auicennæ
ineptiæ.

Scillitici ex Galeno 1. de antidot. cap. 9.

Recipe scillæ, diligenter attritæ libr. i. farinæ erui, vnc. viii. misce, & rotulas tenues ex hac mixtura conforma, in cella ad meridiem vergente reponere, a solaribus radiis auersa: in eo de Ther. ad Piso. cap. 14. cum Damocrate, æquales scillæ, & farinæ, portiones imponit, vt etiam Nicolaus. Auicenna ex Andromacho, scillæ partem vnam, farinæ prædictæ scilicet, partes duas accipit, & oleo ros. manus inungit, in trochiscorum aggestione. præterea ab eius ætatis medicis, squille partes duas, farinæ orobi partem unam accipi.

Viperæ, officinis de Tyro.

Recipe carnis uiperinæ, cum anetho, sale, & aqua coctæ, unc. viii. panis triticeei, purissimi, triti, & cribrati, unc. ii. formentur trochisci, cum iusculo, in quo decoctæ fuerint carnes uiperinæ, & inungantur cum succo balsami, aut eius succo daneo, siccantur in loco umbroso, libero, uentoque perflabili.

Theriacen ingrediuntur, potest autem vnusquisque omnium proportionem seruata, compositionem augere, præsertim ad electarium de viperis parandum, & si alij non trochiscos imponant, sed hoc modo conficiant.

Recipe

R Ecipe vyperas exentratas, ordine Galeni seruato nu. ii. id est vtriusq; libr. ii. albi porcorū minutim incisi, libr. med. anethi recentis, vnc. iii. salis communis, vnc. i. aquæ quantum sufficit, bulliant ad dissolutionem, ossibus verò eiectis, accuratissime in pila terantur, his permisceantur specierum rosatæ nouellæ, vnc. ii. specierum diatriassantalorum, vnc. i. donec in vnitatem coeant, deniq; ex iure viperino, cum libr. iii. sacchari simul excocti, fiat syrupus. reliquis addatur, omnibus subactis, ad electarii compagem. Datur ad vnc. med. colluendo os vino arui-fio, horis quatuor ante prandium.

Serpigini, lepræ, impetigini, elephantiasis salutare, firmumque præsidium.

Sunt qui electarium aliud hoc modo præparent.

R Ecipe carniū viperæ, superiori modo coctarum, vnc. iii. eiusdem iuris, & sacchari quātum sufficit. his adde cinnamomi, drach. ii. zingiber. smaragdo-rum, an. drach. i. galangæ, drach. med. coralliorum rubr. trium fantalorum, ann scrup. i. datur vt supra.

Vertiginosis, hæmicranicis, epynictidi in facie turgenti, maxime commendatur.

Viperini ex Galeno, in eo de Ther. ad Pisonem, cap. 13.

R Ecipe vyperas non prægnantes, quæ nec in maritimis, salis ue aquis, aut lacunis degunt, vere quidem finiente, nondum tamen æstate incipiente: capite, ac cauda, in magnis vtrinque, quatuor digitorum mensura amputatis, intestinis exemptis, pellecq; detracta, etiam adipe, ut potè inutiles, ex Actuário, reliquum corpus aquis primo ablue, atque in vas fictile conice, aquam puram superinfunde, anethique virentis quantitatem sufficientem, coque igne prunarum, vel aridorum lignorum, fumum non emittentium. vel quod præstabit, sarmentorum uitiū, salis tantillum immitte: sin æstate iam incipiente nihil, ac si quispiam ipsas comedere veller, à iure primum exime, deinde illarum carnes à spinis ita euelle, vt spinam aliquam non accipias, auullas carnes exquisitè contere, deinde panis ex purissima farina confecti, bene fermentati, in furno, nō sub clibano cocti, & quidem probè, aliquo loco sicciore siccati, prius, & curiose triti, modicum admisce.

Quibusdam hæc mensura seruanda videtur, vt viperinarium carniū dimidio minus sit, alij ne tertiā partē excedant, malunt. Gal. verò quandoq; quartā, quandoq; quintā panis imposuit, vtraq; ubi coniuncta sint, diligenter adeo subigenda, vt nulla viperinæ carnis particula, non contusa remaneat. ex hac massa pastilli tennes conficiantur, nam crassi quum difficulter siccescere soleant, & carnem putrere, & panem acescere sinunt: quare nec viperarum iure macerandus est panis, vt alias factum est, idque 11. simpl. ibidem enim macerandum iubet, atque in eo de Ther. ad Pisonem, cap. 13. addit iuris quantum sufficit. exsicca vt superiores, frequenter autem ipsos conuerte, vt æqualiter vtraque ex parte siccescant, ne marcescant, ubi superior pars celeriter aruit. inferior autem diutius humida permansit: post vero quā siccati fuerint, maneat adhuc aliquot diebus eadem in cella, longius quā prius à solis radijs: siquidem carni viperinæ, facultatem aduersus venena sol adimit. ex Auicenna, sæpeque denuo conuertatur. sufficient autem ad hæc omnia quindecim dies, ad finem: reconde vase vitreo, aut aureo.

V Ipera: serpentum genus nostris in partibus copiosum, marassus rusticane plebi, quibusdam scurzio indifferenter appellatur: à recentioribus tyrus, Græcis ἐχιδνα. Dipsas etiam, hoc est faciens sitim, quod non aliud viperarum genus, à Maris vyperas Romæ venantibus, à Galeno exploratum est 11. simpl. cap. 2. sed maritimas, & in locis salis degentes, vt in Lybia, quarum ingens est prouentus, quæ locorum, ac rituum ratione, carnem obtinent salis, non tamen nullum genus esse dipsadum pronunciare audet, tutissimū tamen esse in his regionibus vyperas non venari. nobis vipera minorem, sed assimilem ostendere, speculatores, candicantem, cauda duabusq; nigris distincta lineis, alijs causon, alijs præster dicitur. Hæc & si non minus quā angues, peritis notissime sint, à nobis etiam nullo pauore, in puerilibus annis pertractata, quum illi fideremus lapillo, quem ab his nebulonibus comparauerā, qui diui Pauli gratias habuisse, & ab eo oriundi passim creduntur: exteris, hisque potissimum consulendo, qui has ab alijs serpentum generibus discernere ignorant. & si Leoniceus in Epistola ad Eleonoram Ferrariæ Ducem, ad satietatem de his differuerit, vt etiam Aetius,

tius,

Radius Tertius

tias, Tetrab. 4. serm. primo cap. 21. similia autem viperæ sunt, ammodites, hæmorrhus, cenchrias, & seps, affa-
bre declarabo, quod & Nicandri carminibus à Galeno decantatur, in eo de Ther. ad Piso. cap. 54. atque ab
Alicen. lib. 4. & 5. d. prima, summa prima, nigris enim maculis primum distincta, aspera, nonnunquam ful-
uescit, multis instar rotarum notis exornata, magnitudine cubitali, quam longissima palmos tres æquet, capi-
te est latiusculo, versus angustiores cervice, ac gracile collum, ad os autem in acumen declivi, cauda breui,
aspera, & omnino carne nuda, non paulatim, sed vniuersim gracilescendo, alio prominula, meatu versus ex-
trema, proxime summam caudam insidente, strepitosi reptatus: non sunt hæc vulgares, nigris, & rufentibus in-
ter puncta maculis illæ & si sint in cinereo fuscæ ex Arist. 5. de animalium histor. animal edit, quam intra se
oua primum pepererit, vnius coloris, sine cortice, mollia ut piscium oua, plusquam viginti, singulis diebus sin-
gulum pariens, tertia die à partu membra nulla rumpunt: euenit interdum ut qui in vtero adhuc sunt, abro-
sis membranis, prorumpant, ideo ab his nudi in lucem veniunt: ceteræ serpentes oua pariunt, ad monilis simi-
litudinem, incubant quæ pepererint in terra, & sætum sequente anno excludunt. id etiam tertio de histor.
animal. ceteras serpentes oua, non viuam parere, 8. etiam de histor. animal. quam reliquæ in terræ latebris ab-
dantur, sola in saxis latitat verno tempore, hinc igitur Plinium notat Matthiolus, quod libr. 10. cap. 42. ca-
teros viperæ sætus tarditatis impatientes, præriperere latera occisa parente asseruerit, ut etiam libr. 8. cap.
34. serpentum viperam solam terra condi, ubi negatiuam librorum incuria omissam excogitare, non est
absurdum. Nos quoque oclusas capsulas, sætibus comitatas prægnantesque vno die 10. 11. ne viperulas
peperisse præter Arist. ac Matthioli opinionem, nec quicquam à partu lasas vidimus, masculumque, & fæmi-
nam, dentium pluralitate distinctos, quod mas geminos tantum dentes, caninos, gingiuis, & membranula qua
dam circumdatos habet, fæmina plures duobus exerit. Eligende sunt ex Gal. in eo de Ther. ad Piso. cap. 13.
potissimum circa Veris initia at 2. de antidot. cap. 18. ut 1. de antidot. 8. Vere quidem finiente uti 11. simpl.
ubi subiit, à ratione alienum illis adimere caudam, fuluæ parumper, & ad motum valde pronæ, quæ collum
præcipue attollunt, & oculos aliquantulum rubros habent, & quæ audacter, ac torne conspiciunt, quæque ca-
pite lato, ventre propenso, ac toto corpore sinuosa, meatum excrementis destinatum, magis ad extremam cau-
dam declinæ gerunt, quam non conuolutam, sed modice flexâ potius esse conuenit, gressu denique incedat quie-
to, nam hæc in re solum à fæmina mas discrepat, ceu etiam dentibus, ut prædictum est: quam autem non magis
fæminam, quam marem seligere videatur, at in vtroque genere præscriptis insignitam notis, gressu denique ince-
dere quieto subiunxerit. & si ad marem referant nonnulli, non est quod quadret, quam agiles proponat, nisi id
deprauato textui ascribatur, siquidem variant alij, & mobilitate, dentibusque sexus distinguunt, ideo legi
posset addita negatiua: gressu denique incedant non quieto. Actuarius tamen magnopere mobiles, at postea
quieto innitentes scriptu interpretatur: quumque agilitate, ferocitate, impudentia, debito naturæ ordine, mas
fæminam superare consueuerit. hinc marem eligere videretur. verum quia prægnantes abiciendas consulit,
1. de antidot. cap. 8. nec mares vtero gerunt, ideo ex his fæmellas potius accipit, ut etiam Aetius Tetrab. 4.
serm. 1. cap. 90. hos vero scopulos, hæc discrimina, facili transigit cursu Matthiolus. qui omnium rationem ha-
bere videtur, ex his vadis emergit, qui fæminis caput latius quam mari, quem etiam excedant vniuersa corpo-
ris mole, ex Galeno scriptum reliquit. quum tamen nihil tale adhuc in Galeno, & si in Aetio compererim, sicut
illi est Plinium Aristotelis scripta corrupisse, in medium adducere, quanquam eius non meminerit, sed forte à
Nicandro, alijsque Græcis excerpta loquatur, præterea & Hieronymus ad Præsidium, alijsque grauissimij viri,
huius extiterint sententiæ, at qui fieri potest, qui omnes naturæ latebras peragraré, omnes rationes, omnia ve-
stigia, etiam elaboratissimo ingenio, vsu longissimo, exercitatione continua proferre, indagare, audire, recor-
dari, diuinum potius sit, quam humanum, ideo vel semel à viperulis occisam parentem viderint, idque tanquam
proprium scriptis mandauerit: ita enim sæpe agit Arist. ut qui columbæ puritatem commendare videtur, quam
hisce oculis pluries, omnesque domestici, alterius, & alterius passam concubitus, præsentem marito, atque inter-
pellante, sæpe obseruauimus. Ceterum eodem transitu vela extendamus, ne mares potius accipiendos, tanquam
vididiores, & perfectiores existimare quispiam possit, quum etiam ex Paulo lib. 5. cap. 13. minori ciam pericu-
lo liberentur, quos vipera mas, quam quos fæmina momordit, cui quidem opinioni. Ego quoque subscripsissem,
nisi reclamaret Galenica sententia, quæ scilicet in fæminarum specie agiliores, cervice maxime protenden-
tes, oculis rutilis, & trucibus, atque intuitus feri, & cetera seligit, ut etiam Auicenna lib. 5. d. & summa pri-
ma, viperas fæminas accipiens, nec quouis tempore, verum maxime incunte vere, venatu captæ, quotiesiã re-
lictis latebris, euocatæ foras, postea sub dio diuersantur, nec ulterius tam noxium venenum habent, & reli-
qua, quæ ex Galeno ibidem colligere potes, quum præsertim diligenter inspiciendum sit, nunquid post abscisio-
nem detruncatæ viperæ, sine sanguine, sine motu, ac prorsus sine vita, statim constent, nam tales si inuenian-
tur, antidoto componendo inutiles sunt: quod si amputatis extremis, videas in viperis aliquem motum superesse
& vitam per aliquod spatium prorogari posse, ipsas ut optimas ad conficiendam theriacem indicato: quippe
quum ex eo non imbecillum, sed validam vim habere cognoscuntur.

Matthiolus
reiciitur.

Radius Tertij finis.

Apollinis